

О. О. Спіркіна

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК СПОСІБ УТВЕРДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ЧЕРКАЩИНІ У ПЕРШЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Розглянуто історію розвитку Черкаського академічного обласного державного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка та Черкаського обласного академічного театру ляльок у 1991 — 2001 рр. Показано вплив економічної та творчої кризи початку 1990-х рр. на зміну репертуарної політики Черкаського муздрамтеатру. Доведено, що театральне мистецтво є одним із способів утвердження національної ідентичності в Черкаському регіоні у перше десятиріччя державної незалежності України.

Ключові слова: театр, театральне мистецтво, театр ляльок, національна ідентичність, репертуарна політика, творча криза.

Значну роль у розвитку культури України завжди відіграло театральне мистецтво. Державна незалежність дала театру можливість освоїти нові стильові й тематичні обрії, пошук організаційно-творчих моделей розвитку художніх колективів зробити більш ефективним та урізноманітнити жанрову амплітуду театральних фестивалів, що проходили у багатьох регіонах нашої країни.

Проблема розвитку та становлення театрального мистецтва в окремо взятому регіоні, а саме на Черкащині, у перше десятиріччя державної незалежності України ще не стала предметом вивчення науковців-істориків. Але ряд журналістів (М. Майстренко [1], А. Добролюб [2] та інші) присвятили свої статті Черкаському академічному обласному державному українському музично-драматичному театру ім. Т. Г. Шевченка та Черкаському обласному академічному театру ляльок, а Ю. Крапива [3], В. Мозгова [4] та інші опублікували свої інтерв'ю з артистами Черкаського муздрамтеатру в місцевих періодичних виданнях. Тому, на нашу думку, доречно та вкрай необхідно дослідити історію розвитку театру на Черкащині у перше десятиріччя державної незалежності України.

Мета статті полягає в тому, щоб показати як театральне мистецтво вплинуло на утвердження національної ідентичності в Черкаському регіоні в 1991 — 2001 рр.

Осередком театрального життя України більше ста років тому була Черкащина. Саме тут наприкінці XIX ст. виникли перші аматорські колективи [1], а на золотоніській сцені в 1916 р. дебютувала майбутня зірка сцени та кіно, володарка американської кінопремії «Оскар», а тоді — проста вчителька Н. М. Ужвій [5]. З того часу театр дещо втратив свою популярність в українців. Причиною цього стало не лише кіно (як більш доступний вид мистецтва), а й репертуар, що пропонував той чи інший театр.

У кінці XX ст. в регіоні діяли два професійні театри: Черкаський обласний державний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка (нині — академічний) та Черкаський обласний академічний театр ляльок.

Для театрів України, а Черкаський муздрамтеатр не став виключенням, на початку 1990-х рр. характерним була значна фінансова криза, матеріальне зубожіння і творчий занепад. Заступник Міністра економіки України В. О. Ботвинов писав, що «з причин відсутності коштів у незадовільному стані знаходиться технологічне оснащення українських театрів, жоден з яких сьогодні [1996 р.] не відповідає сучасним умовам» [6, арк. 32]. Спілка театральних діячів України (далі — СТДУ) зверталася до державних структур з приводу порятунку театральної справи. Її члени просили дозволити театру перейти на контрактну систему роботи, але для цього вимагали матеріальної та правової захищеності митця. Підкреслювалося, що театр, ледь існуючи як економічна одиниця, не може і кроку ступити до нових форм організації творчої праці [7]. Черкаське обласне відділення СТДУ, створене в 1986 р., проводило роботу щодо пропаганди театрального мистецтва в регіоні. Також, його члени (в 1995 р. їх було 54 [8, арк. 9]) здійснювали шефську, благодійницьку діяльність по культурному обслуговуванні населення, надавали моральну й матеріальну допомогу пенсіонерам-членам СТДУ, брали участь у розробці методичних та практичних заходів по забезпеченню діяльності Черкаського муздрамтеатру.

Керівництво Черкаського муздрамтеатру на чолі з Заслуженим артистом і Заслуженим діячем мистецтв України А. І. Ситником також намагалося вийти з економічної й творчої кризи. Під час святкування 60-річчя театру 30 жовтня 1992 р. [9, арк. 61] А. І. Ситник, як вихід із існуючого стану, запропонував повернути глядачам національну класику [2; 7]. Цей принцип визначив репертуарну політику театру на майбутнє. За час його роботи Черкаський муздрамтеатр зазнав найбі-

льшого розквіту і збагатив афішу численними постановками, яким були притаманні художня довершеність і психологічна глибина [10]. Ім'я А. І. Ситника мало авторитет серед працівників культури і мистецтв всієї України. Основним завданням, яке він поставив, було розширення творчого потенціалу колективу муздрамтеатру, збагачення його художнього арсеналу сучасними засобами виразності, втілення сучасної національної драматургії [3].

У 1991 — 2001 рр. в муздрамтеатрі працювало 35 акторів (в 1995 р. їх було 30, а творчих працівників 91 [8, арк. 2 зв.]), які зробили неоціненний вклад у розвиток театрального мистецтва України та Черкащини зокрема: Народні артисти України В. П. Ігнатенко та Н. М. Попова; Заслужені артисти України І. П. Клименко, В. О. Світюк, В. М. та Н. І. Семененки [11], В. І. Супрунов, В. К. та Л. І. Талахи, В. П. Кононцева, Ю. Г. Берлінський, Л. Г. Попова, Т. М. Крижанівська та артисти В. О. Коломієць, С. А. Бобров, Н. М. Вігран та інші.

Сцена Черкаського муздрамтеатру стала творчою колискою для багатьох акторів, серед яких виділялося ім'я Народного артиста України В. П. Ігнатенка. Він належав до плеяди провідних акторів не лише Черкаського, а й Чернігівського театрів, де працював у 1940 — 1960-х рр. [12]. Його ім'я занесене до мистецьких енциклопедичних видань України [13, с. 276]. На творчу діяльність актора було зорієнтовано більшість вистав Черкаського муздрамтеатру. Його особистим здобутком була галерея, створених ним історичних образів: Хоми Кичатого («Назар Стодоля» Т. Г. Шевченка), Тараса Шевченка («Тарас Шевченко» А. С. Малишка) та інших. Усього на творчій ниві актора більше 200 ролей. Також, він відомий як актор, що зумів зіграти в одному спектаклі декілька ролей: в «Наймичці» він грав Панаса і Цоколя, в «Безталанній» — Гната і Степана, а в «Порт-Артурі» — Корейка, генерала Кондратенка та адмірала Макарова [12].

Яскравий слід в історії муздрамтеатру залишив Заслужений артист України В. К. Талах. Як композитор, диригент, аранжувальник і хормейстер він вніс великий вклад у розвиток музичної культури театру. Його вокально-хорове та музичне аранжування відрізнялося високим професіоналізмом. Крім того, М. Д. Шапошник, як керівник гурту «Козак Мамай і брати-січовики» користувався його професійною допомогою у постановці голосу учасників гурту. Всі, хто з ним працював, вважали його театральним диригентом від Бога, який тонко відчував синтез театрального дійства — оркестр, хор, балет і вокал.

Журналістка В. Мозгова писала: «...наш театр тримається на «трьох китах». Перший стародавній «кит» — це всіма обожнюваний художній керівник Алім Ситник, другий — «китище» — маестро Ва-

лентин Талах ... і третій — «вічний двигун» балетмейстер Володимир Татарінов» [4]. Отже, успіх вистави залежав і від органічної постановки танцю, а значить від таланту головного балетмейстера. Заслужений артист України, випускник Дніпропетровського театрального училища В. Ф. Татарінов обіймав цю посаду в театрі з 1983 р. Відтоді його декілька разів обирали людиною року у м. Черкаси, а за віртуозні танці він став місцевою легендою [14].

Спектаклі не мали б успіху без належного художнього оформлення. Перш за все, Черкаський муздрамтеатр завдячував Народному художнику України Д. Г. Нарбути. Понад 70 вистав було ним оформлено. Його справу продовжила мисткиня Н. Я. Нікіфорова [15; 16]. В одному із інтерв'ю Н. Я. Нікіфорова наголосила, що вона «художник театральний — у цьому моя перевага. Режисери ... завжди вимагають від театральних художників, щоб вони доносили ідею. Я розбираю кожен твір, перш ніж працювати над костюмами та декораціями» [17]. У 1995 р. в театрі працювала художниця по костюмах Н. М. Ридванецька. Як згадував її чоловік, художник С. В. Ридванецький, на той час вона заробляла «по сто з чимось гривень за виставу» [18], але в 1990-ті рр. подружжя Ридванецьких залишило Черкаський муздрамтеатр: отримали відмову про роботу — лише в 2003 р., за запрошенням В. О. Осипова, вони повернулися в м. Черкаси.

Всі артисти театру мали професійну освіту: були випускниками Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого (Ю. Г. Берлінський, І. П. Клименко, Н. І. Коломієць та інші), Дніпропетровського державного театрального училища (нині — театральньо-художній коледж) (С. А. Бобров, А. І. Жила та інші), Харківського державного театрального інституту (нині — Національний університет мистецтв) (В. О. Світюк, В. М. і Н. І. Семененки) і навіть ГПІС (Т. М. Крижанівська).

Творчість Черкаського муздрамтеатру була відома за межами регіону, так як неодноразово проходили гастролі театру майже у всіх обласних центрах, а також у столиці в 1993 р. та 2001 р. Існувала традиція, яка виникла ще за радянської влади, щоліта відправляти на гастролі театральні та концертні колективи до різних міст України та приймати у себе гостей. Це давало можливість глядачам знайомитися з творчістю співаків, артистів і режисерів інших областей. Але, в зв'язку з фінансовими труднощами, характерними для всієї країни початку 1990-х рр., ця традиція опинилася під загрозою. За словами журналіста О. Григорова «Вартість проїзду, проживання у готелях виростає. Вигідніше стало платити артистам не за виступи, а за те, щоб вони не виступали, сиділи на місці без діла» [19]. Тому, в 1993 р. лише після фі-

нансової допомоги уряду Черкаський муздрамтеатр зміг із запізненням поїхати на гастролі [19]. Тоді театральна трупа побувала у м. Львів з поетичною драмою С. Л. Носаня «Остання мить».

У 1994 р. вперше театри по всій країні залишилися «дома»: держава не спроможна була надати фінансову допомогу, а самі театри й філармонії не мали таких коштів [19]. Більше того, відтоді артистам почали затримувати виплату зарплати та відправляти влітку, замість гастролей, у вимушену відпустку за свій рахунок. Така ситуація тривала не один рік. Заробітки провінційних артистів були дуже низькими: часто вони не могли оплачувати навіть комунальні послуги. Тому, міський голова В. М. Олійник видав розпорядження, згідно якого за регулярні тематичні вечори і сольні виступи в школах і училищах міста артисти будуть отримувати 30 гривень гонорару або зменшувати свої борги за комунальні послуги, а тим, хто постійно братиме участь в таких заходах, борги будуть «списані» повністю [20]. Але, не зважаючи на фінансове зубожіння, артисти театру самовіддано працювали на сцені.

У 1991 — 2000 рр. у Черкаському театрі користувалася популярністю класика: «Лісова пісня» за Лесею Українкою, «Лимерівна» Панаса Мирного, «Вишневий сад» Антона Чехова тощо, які були протягом десятиріч основним його репертуаром. До кінця ХХ ст. Черкаський муздрамтеатр серед мистецького кола країни вважався провінційним і нічим не виділявся. Звичклий стан речей намагався змінити В. О. Осипов, який зайняв посаду директора в 1999 р. Він мріяв перетворити театр на українську театральну Мекку, віддаючи сцену та акторів у розпорядження відомих режисерів для реалізації найсміливіших театральних ідей [21]. Поступово відношення до театру змінювалося і серед театральних критиків, і серед місцевих жителів (на початку ХХІ ст. кількість глядачів виросла на 20 % [22]). Після того, як в 2001 р. була розроблена стратегія розвитку театру, вирішено було орієнтуватися не на глядача, а на фестивальну моду [23]. Тому, коли А. В. Жолдак — театральний режисер, відомий вже тоді своєю епатажістю — запропонував у 2001 р. поставити в театрі експериментальний спектакль «Одруження» по М. В. Гоголю — В. О. Осипов погодився. Це був великий ризик для репутації як самого театру, так і директора, але спільна праця з А. В. Жолдаком пішла на користь. Після «Одруження» театр став відомим в Європі. Зі спектаклем А. В. Жолдака Черкаський муздрамтеатр в 2001 р. взяв участь у фестивалі «Художне Березиля» у м. Київ і в Міжнародних фестивалях у м. Сібіу (Румунія), м. Кишинів (Молдова), м. Пловдив (Болгарія), а в 2002 р. в м. Гренобль (Франція) [21]. А в 2001 р. постановочна група вистави «Лимерівна» стала лауреатом літературно-мистецької премії ім. М. П. Старицького.

Ще одним державним театром, який існував в м. Черкаси в 1990-ті рр. був Черкаський театр ляльок (нині — академічний), створений в 1965 р. Від перших років існування театр ставив перед собою серйозні художні завдання, тримаючи мистецьку планку на високому рівні. Хоча, з 1985 р. і протягом двадцяти років поспіль в театрі мінялися головні режисери [24].

За роки існування театру ляльок викристалізувалося його творче кредо — орієнтація на шедеври світової й української класики. У 1991 — 2001 рр. поставлені наступні вистави, що користувалися попитом: космічна оперета «Зелена гора» (1993 р.), з якою театр їздив на гастролі до м. Бидгощ (Польща) [25], «Сумна весела казка» (1996 р.) та інші. В 1995 р. театр взяв участь у Міжнародному фестивалі у м. Острава (Чехія) з виставою «Зелена гора», зіграною чеською мовою, і концертними програмами «Троїсті музики» та «Танцюйте з нами» [26, арк. 19; 8, арк. 3], а в 1999 р. на I Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Подільська лялька» у м. Вінниця його вистава «Маленький принц» здобула Диплом «За кращу сценографію» [24].

2001 р. — плідний на нагороди для театру ляльок: на III Міжнародному фестивалі «Золотий Телесик» (м. Львів) за виставу «Лисичка-сестричка та Вовк-панібрат» артисти театру отримали диплом фестивалю і грамоту СТДУ «За творчі успіхи, збагачення, розвиток та збереження українського національного мистецтва театру ляльок, утвердження в дитячих душах добра, злагоди та почуття відповідальності за долю України», а на II Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Подільська лялька» за виставу «Про Вовка, Козу та козенят» — диплом «За великі здобутки у пропаганді лялькового мистецтва». Театр брав участь у I Міжнародному фестивалі національної класики «Обереги-2001» (м. Івано-Франківськ) з виставою «Бабуся і Ведмідь» та номером «Троїсті музики», отримавши диплом «За високі художні досягнення у втіленні на сцені творів національного фольклору та класики», а актриса Г. М. Кондрацька — диплом «За кращу жіночу роль» [24].

Театр ляльок для Г. М. Кондрацької, випускниці Дніпропетровського державного театрального училища був єдиним театром її життя, в якому вона незмінно працювала з 1980-х рр. і стала провідним майстром сцени та завідуючою трупою [27]. В театрі також працювали: Заслужена артистка України Н. В. Гаманова — перша в Черкаському театрі ляльок, кому в 1992 р. присвоїли почесне звання [28; 29, арк. 173]; провідні майстри сцени: Г. М. Панова [24], О. В. Донець [30], В. Д. Завгородній та інші [24].

Таким чином, у 1991 — 2001 рр. в Черкаській області діяло два професійних театри, основним репертуаром яких була національна

класика, яка користувалася попитом у провінційного глядача, і була своєрідним живильним джерелом у вихованні патріотизму та відродженні національної гідності у населення регіону.

Отже, театральне мистецтво було, є та завжди буде одним із способів утвердження національної ідентичності як на Черкащині, так і в Україні загалом.

Список використаних джерел

1. Майстренко М. Театральні хроніки Черкащини [Електронний ресурс] / Максим Майстренко // Молодь Черкащини. — 2010. — 28 березня. — Режим доступу : <http://mch.com.ua/situacziya/221-teatralni-xroniki-cherkashhini>.
2. Добролюб А. Відроджувати, творити : обласному муздрамтеатру — 60 / А. Добролюб // Черкаський край. — 1992. — 29 жовтня. — С. 4.
3. Крапива Ю. «Театр повинен виховувати в людині найвищу здатність — здатність до співпереживання ...» : [інтерв'ю з народним артистом України, художнім керівником облмуздрамтеатру А. І. Ситником] / спілкувалась Юлія Крапива // Місто. — 2004. — 7 липня. — С. 2.
4. Мозговая В. А вас, Татаринов, я попрошу остаться : [інтерв'ю з хореографом Владимиром Татариновым] [Електронний ресурс] / общалась Валентина Мозговая // Антенна. — 2005. — 13 апреля. — Режим доступа : <http://antenna.com.ua/antenna/3266.html>.
5. Вергилис О. Последняя жертва : «Первая украинская советская актриса» — сценарий спрятанной судьбы [Электронный ресурс] / Олег Вергилис // Зеркало недели. — 2008. — 6 сентября. — № 33. — Режим доступа : http://zn.ua/CULTURE/poslednyaya_zhertva_pervaya_ukrainskaya_sovetskaya_akt_risa_natalya_uzhviy__stsenarij_spryatannoy_sud-54713.html.
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі — ЦДАГО України). — Ф. Р-2. Кабінет Міністрів України. — Оп. 15. — Спр. 5267. — 63 арк.
7. Мислюк А. Драма — і не тільки на сцені! / А. Мислюк // Черкаський край. — 1991. — 31 жовтня. — № 188. — С. 4.
8. Державний архів Черкаської області (далі — ДАЧО). — Ф. Р-5791. Гончаренки: Володимир Андрійович (1938 р. народж.), його дочки Інна Володимирівна (1967 р. народж.), Леся Володимирівна (1976 р. народж.). — Оп. 3. — Спр. 59. — 52 арк.
9. ДАЧО. — Ф. Р-5791. Гончаренко Володимир Андрійович (1938 р. народж.) — поет, фольклорист, краєзнавець, журналіст. — Оп. 1. — Спр. 37. — 68 арк.
10. Туменко Л. Проповідники правди життя [Електронний ресурс] / Леонід Туменко // Молодь Черкащини. — 2012. — 5 квітня. — Режим доступу : <http://tehnimir-shop.ru/objektiv/1349-propovidniki-pravdi-zhittya>.
11. Шквар Г. У головній ролі — Віктор Семененко [Електронний ресурс] / Ганна Шквар // Черкаський край. — 2012. — 21 вересня. — Режим доступу :

- http://www.kray.ck.ua/suspilstvo/postati/item/1425-u-golovniy-rolu-%E2%80%94viktory-semenenko#.U8_E8bH4SL0.
12. Студьонова Л. Театр окупованого Чернігова 1941-1943 рр. : актор В. П. Ігнатенко (1920 — 2007) / Людмила Ігнатенко // Сіверянський літопис. — 2009. — № 2 — 3. — С. 150 — 162.
  13. Митці України : енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1992. — 846 с.
  14. Самсонова И. Не спешите стать белым лебедем / Ирина Самсонова // Рабочая газета. — 2010. — 18 июня.
  15. Надія Нікіфорова [Образотворчий матеріал] : Графіка. Сценографія. Живопис : [альбом]. — К. : Вид-во ТОВ «Новий друк», 2003. — 95 с. : іл.
  16. Присяженко В. Становлення художника / Варвара Присяженко // Сім Муз. — 2008. — Листопад. — № 3. — С. 5.
  17. Кобиляцька В. Надія Нікіфорова розкодує «месиджі» із творів Шевченка : [інтерв'ю з художницею Надією Нікіфоровою] [Електронний ресурс] / спілкувалась Вікторія Кобиляцька // НародUA [Сайт]. — Режим доступу : <http://narodua.com/kultura/nadija-nikiforova-rozkodovuje-mesydzhi-iz-tvoriv-shechenka.html>.
  18. Солонець О. Містерійні Сергій і Наталя Ридванецькі [Електронний ресурс] / Олександр Солонець // НародUA [Сайт]. — Режим доступу : <http://narodua.com/ljudyna/misterijni-serhij-i-natalja-rydvanetski.html>.
  19. Григоров О. Перед гастрольним літом / О. Григоров // Черкаський край. — 1993. — 26 травня. — С. 5.
  20. Черкасские артисты будут вносить квартплату ... концертами [Электронный ресурс] // Сегодня. — 1999. — 12 марта. — Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/oldarchive/9b09191861830fd5c2256731004f64be.html>.
  21. Слепинін О. Нова постановка Андрія Жолдака : свіжий подих чи порохняве занудство? [Електронний ресурс] / Олег Слепинін // Дзеркало тижня. — 2001. — 24 березня. — Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/CULTURE/nova_postanovka_andriya_zholdaka_svizhiy_podih_chi_porohnyave_zanudstvo.html.
  22. Островерх О. Поролоновый Отелло [Электронный ресурс] / Ольга Островерх // Эксперт [Сайт]. — Режим доступа : <http://www.expert.ua/print/83/58/53/>.
  23. Слепынин О. Театр для «бродячих» режиссеров [Электронный ресурс] / Олег Слепынин // Зеркало недели. — 2004. — 27 ноября. — Режим доступа : http://gazeta.zn.ua/CULTURE/teatr_dlya_brodyachih_rezhisserov.html.
  24. Історія [Електронний ресурс] // Черкаський академічний театр ляльок Черкаської обласної ради [Сайт]. — Режим доступу : <http://teatrlalek.info/page,2,istoria.html>.
  25. Григоров О. У пісні — душа Черкащини / О. Григоров // Черкаський край. — 1994. — 23 квітня. — С. 2.
  26. ДАЧО. — Ф. Р-5791. Гончаренки: Володимир Андрійович (1938 р. народж.), його дочки Інна Володимирівна (1967 р. народж.), Леся Володимирівна (1976 р. народж.). — Оп. 3. — Спр. 38. — 96 арк.

27. Хаустова Н. Ювіляри Черкаського академічного обласного театру ляльок / Н. Хаустова // Сім Муз. — 2008. — № 4. — С. 13.
28. Слинко А. «Пишаюся, що я — українець» [Електронний ресурс] / А. Слинко // Нова Доба. — 2011. — 6 грудня. — Режим доступу : <http://archive.today/TNVDZ>.
29. Центральний державний архів вищих органів влади України. — Ф. 5233. Адміністрація Президента України (Л. М. Кравчука). — Оп. 1. — Спр. 127. — 251 арк.
30. Фольклорні колективи України [Електронний ресурс] // Міністерство культури і туризму України : український центр культурних досліджень : розроблено колективом співробітників УЦКД [Сайт]. — Режим доступу : http://culturalstudies.in.ua/mincultura/folk/forma_folk3.php?page=2.

References

1. Maistrenko M. Teatral'ni khroniky Cherkashchyny [Elektronny resurs] / Maksym Maistrenko // Molod' Cherkashchyny. — 2010. — 28 berznya. — Rezhym dostupu : <http://mch.com.ua/situacziya/221-teatralni-xroniki-cherkashhini>.
2. Dobrolyub A. Vidrodzhuvaty, tvoryty : oblasnomu muzdramteatru — 60 / A. Dobrolyub // Cherkas'ky krai. — 1992. — 29 zhovtnya. — S. 4.
3. Krapyva Yu. «Teatr povnyen vykhovuvaty v lyudyni naivys'hchu zdattnist' — zdattnist' do spivperezhyvannya ...» : [intervyu z narodnym artystom Ukrainy, khudozhnim kerivnykom oblmuzdramteatru A. I. Sytnykom] / spilkuvalas' Yulia Krapyva // Misto. — 2004. — 7 lypnya. — S. 2.
4. Mozgovaya V. A vas, Tatarinov, ya poproshu ostat'sya : [intervyu s khoreografom Vladimirom Tatarinovym] [Elektronny resurs] / obshchalas' Valentina Mozgovaya // Antenna. — 2005. — 13 aprelya. — Rezhym dostupa : <http://antenna.com.ua/antenna/3266.html>.
5. Vergilis O. Poslednyaya zhertva : «Pervaya ukrainskaya sovetskaya aktrisa» — stsenarii spryatannoy sud'by [Elektronny resurs] / Oleg Vergilis // Zerkalo nedeli. — 2008. — 6 sentyabrya. — № 33. — Rezhym dostupa : http://zn.ua/CULTURE/poslednyaya_zhertva_pervaya_ukrainskaya_sovetskaya_aktrisa_natalya_uzhviy__stsenariy_spryatannoy_sud-54713.html.
6. Tsentral'ny derzhavny arkhiv hromads'kykh obyednan' Ukrainy (dali — TsDAHO Ukrainy). — F. R-2. Kabinet Ministriv Ukrainy. — Op. 15. — Spr. 5267. — 63 ark.
7. Myslyuk A. Drama — i ne til'ky na stseni! / A. Myslyuk // Cherkas'ky krai. — 1991. — 31 zhovtnya. — № 188. — S. 4.
8. Derzhavny arkhiv Cherkas'koi oblasti (dali — DAChO). — F. R-5791. Honcharenky: Volodymyr Andriyovych (1938 r. narodzh.), yoho dochky Inna Volodymyrivna (1967 r. narodzh.), Lesya Volodymyrivna (1976 r. narodzh.). — Op. 3. — Spr. 59. — 52 ark.
9. DAChO. — F. R-5791. Honcharenkj Volodymyr Andriyovych (1938 r. narodzh.) — poet, fol'kloryst, krayeznavets', zhurnalist. — Op. 1. — Spr. 37. — 68 ark.

10. Tumenko L. Propovidnyky pravdy zhyttya [Elektronny resurs] / Leonid Tumenko // Molod' Cherkashchyny. — 2012. — 5 kvitnya. — Rezhym dostupu : <http://tehnomic-shop.ru/objektiv/1349-propovidniki-pravdi-zhittya>.
11. Shkvar H. U holovnij roli — Viktor Semenenko [Elektronny resurs] / Hanna Shkvar // Cherkas'ky kraj. — 2012. — 21 veresnya. — Rezhym dostupu : http://www.kray.ck.ua/suspilstvo/postati/item/1425-u-golovnij-rol-i-%E2%80%94victor-semenenko#.U8_E8bH4SL0.
12. Studyonova L. Teatr okupovanoho Chernihova 1941 — 1943 rr. : aktor V. P. Ihnatenko (1920 — 2007) / Lyudmyla Ihnatenko // Siveryans'ky litopys. — 2009. — № 2 — 3. — S. 150 — 162.
13. Mytsi Ukrainy : entsyklopedychny dovidnyk / za red. A. V. Kudryts'koho. — K. : Ukrain's'ka entsyklopediya im. M. P. Bazhana, 1992. — 846 s.
14. Samsonova I. Ne speshite stat' belym lebedem / Irina Samsonova // Rabochaya gazeta. — 2010. — 18 iyunya.
15. Nadiya Nikiforova [Obrazotvorchy material] : Hrafika. Stsenohrafiya. Zhyvopys : [al'bom]. — K. : Vyd-vo TOV «Novy druk», 2003. — 95 s. : il.
16. Prisyazhenko V. Stanovlennya khudozhnyka / Varvara Prisyazhenko // Sim Muz. — 2008. — Lystopad. — № 3. — S. 5.
17. Robylyats'ka V. Nadiya Nikiforova rozkodovuye «mesydzhi» iz tvoriv Shevchenka : [intervyu z khudozhnytseyu Nadiyeyu Nikiforovoyu] [Elektronny resurs] / spilkuvalas' Viktoriya Koblyats'ka // NarodUA [Sait]. — Rezhym dostupu : <http://narodua.com/kultura/nadiya-nikiforova-rozkodovuje-mesydzhi-iz-tvoriv-shevchenka.html>.
18. Solonets' O. Misterijni Serhii i Natalya Rydvanets'ki [Elektronny resurs] / Oleksandr Solonets' // NarodUA [Sait]. — Rezhym dostupu : <http://narodua.com/ljudyna/misterijni-serhij-i-natalja-rydvanetski.html>.
19. Hryhorov O. Pered hasrol'nym litom / O. Hryhorov // Cherkas'ky kraii. — 1993. — 26 travnya. — S. 5.
20. Cherkasskiye arytysty budut vnosit' kvartplatu ... kontsertami [Elektronny resurs] // Segodnya. — 1999. — 12 marta. — Rezhym dostupa : <http://www.segodnya.ua/oldarchive/9b09191861830fd5c2256731004f64be.html>.
21. Slyepynin O. Nova postanovka Andriya Zholdaka : svizhy podykh chy porokhnyave zanudstvo? [Elektronny resurs] / Oleh Slyepynin // Dzerkalo tyzhnya. — 2001. — 24 bereznya. — Rezhym dostupu : http://gazeta.dt.ua/CULTURE/nova_postanovka_andriya_zholdaka_svizhiy_podi_h_chi_porohnyave_zanudstvo.html.
22. Ostroverkh O. Porolonovyj Otello [Elektronny resurs] / Ol'ga Ostroverkh // Ekspert [Sait]. — Rezhym dostupa : <http://www.expert.ua/print/83/58/53/>.
23. Slyepynin O. Teatr dlya «brodyachikh» rezhisserov [Elektronny resurs] / Oleg Slyepynin // Zerkalo nyedyeli. — 2004. — 27 noyabrya. — Rezhym dostupa : http://gazeta.zn.ua/CULTURE/teatr_dlya_brodyachih_rezhisserov.html.
24. Istoriya [Elektronny resurs] // Cherkas'ky akademichny teatr lyalyok Cherkas'koi oblasnoi rady [Sait]. — Rezhym dostupu : <http://teatrlalek.info/page,2,istoria.html>.

25. Hryhorov O. U pisni — dusha Cherkashchyny / O. Hryhorov // Cherkas'ky kraï. — 1994. — 23 kvitnya. — S. 2.
26. DAChO. — F. R-5791. Honcharenky: Volodymyr Andriyovych (1938 r. narodzh.), yohodochky Inna Volodymyrivna (1967 r. narodzh.), Lesya Volodymyrivna (1976 r. narodzh.). — Op. 3. — Spr. 38. — 96 ark.
27. Khaustova N. Yuvilyary Cherkas'koho akademichnoho oblasnoho teatru lyalyok / N. Khaustova // Sim Muz. — 2008. — № 4. — S. 13.
28. Slyn'ko A. «Pyshayusya, shcho ya — ukrainets'» [Elektronny resurs] / A. Slyn'ko // Nova Doba. — 2011. — 6 hrudnya. — Rezhym dostupu : <http://archive.today/TNVDZ>.
29. Tsentral'ny derzhavny arkhiv vyshchych orhaniv vlady Ukrainy. — F. 5233. Administratsiya Prezydenta Ukrainy (L. M. Kravchuka). — Op. 1. — Spr. 127. — 251 ark.
30. Fol'klorni kolektyvy Ukrainy [Elektronny resurs] // Ministerstvo kul'tury i turyzmu Ukrainy : ukrains'ky tsentr kul'turnykh doslidzhen' : rozrobleno kolektyvom spivrobotnykiv UTsKD [Sait]. — Rezhym dostupu : http://culturalstudies.in.ua/mincultura/folk/forma_folk3.php?page=2.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2014 р.

О. А. Спиркина

Театральное искусство как способ утверждения национальной идентичности на Черкашине в первое десятилетие государственной независимости Украины

Рассмотрено историю развития Черкасского академического областного государственного украинского музыкально-драматического театра им. Т. Г. Шевченка и Черкасского областного академического театра кукол в 1991 — 2001 гг. Показано влияние экономического и творческого кризиса начала 1990-х гг. на изменение репертуарной политики Черкасского муздрамтеатра. Доказано, что театральное искусство является одним из способов утверждения национальной идентичности в Черкасском регионе в первое десятилетие государственной независимости Украины.

Ключевые слова: театр, театральное искусство, театр кукол, национальная идентичность, репертуарная политика, творческий кризис.

O. Spirkina

Dramatic art as a way of the statement of the national identity in Cherkasy region in the first decade of the state independence of Ukraine

The history of the development of the Cherkasy Academic Regional State Ukrainian Music-Drama Theatre named after T. G. Shevchenko and the Cherkasy Regional Academic Puppet Theatre in 1991 — 2001 years

was examined in the article. The influence of the economic and cultural crises of the beginning of the 1990-s years on the change of the Cherkasy Music-Drama Theatre's repertoire policy was shown. The Cherkasy theatres' actors and actresses were characterized here. The importance of A. V. Zholdak's experimental stagings for the development of the Cherkasy Music-Drama Theatre was underlined. It was proved that dramatic art is one of the ways of the statement of the national identity in Cherkasy region in the first decade of the state independence of Ukraine.

Key words: theatre, dramatic art, puppet theatre, national identity, repertoire policy, cultural crisis.